

Józef Wroceński

Symposium poświęcone życiu konsekrowanemu

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 37/3-4, 305-312

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SYMPOZJUM POŚWIĘCONE ŻYCIU KONSEKROWANEMU

Wydział Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej na czele z jego Prodziekanem ks. prof. dr hab. J. K a ł o w s k i m zorganizował dwudniowe sympozjum (20 i 21 czerwiec 1994), które odbyło się w klasztorze OO. Dominikanów w Warszawie. Temat sympozjum nawiązywał do opublikowanego ostatnio dokumentu Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego pt. „Congregavit nos in unum Christi Amor” i brzmiał: „*Życie braterskie we wspólnocie. Aspekty teologiczno-prawne*”. Ponad 200 uczestników, głównie siostr zakonnych, z różnych regionów Polski wzięło udział w sympozjum. Gościnność OO. Dominikanów i dobre warunki lokalowe sprzyjały atmosferze naukowej refleksji i poczuciu braterskości.

Sympozjum rozpoczęło się w kościele OO. Dominikanów od uroczystej Mszy św. koncelebrowanej pod przewodnictwem Nuncjusza Apostolskiego w Polsce, Ks. Arcybpa Józefa K o w a ł c z y k a, z udziałem Rektora ATK, ks. prof. dra hab. Jana Ł a c h a, organizatorów sympozjum i jego licznych uczestników. W homilii, pomyślanej jako wprowadzenie do obrad sympozjum, ks. Arcybiskup podkreślił, że Słowo Boże zostało nam podarowane przez liturgię Kościoła jako żywa i skuteczna moc, zdolna właściwie ukierunkować pragnienia i myśli naszych serc. W świetle Słowa Bożego należy też ciągle patrzeć na życie osób konsekrowanych. Nawiązując do treści czytań mszalnych przypadających na ten dzień – *Nie sądzcie, abyście nie byli sądzeni* – Kaznodzieja wskazał na wielkie dobrodziejstwa płynące dla życia zakonnego z zachowania tego Chrystusowego nakazu. Powstrzymanie się od wydawania sądów o innych osobach, od wydawania, bez skrępowania, pochopnych opinii, czy przyklejanie tzw. etykietek jest ważnym postulatem życia braterskiego we wspólnotach zakonnych. Trudno jest mówić o teologii wspólnoty, o soborowej wizji *communio*, jeśli szwankują elementarne prawidła życia chrześcijańskiego w społeczności zakonnej. Wynika więc z tego powinność codziennej troski o własne życie duchowe, konieczność stałej formacji. Chodzi, inaczej mówiąc, o szczerą wysiłkę wyrzucenia ewangelicznej belki ze swego oka, po to by *przejrzeć* i zobaczyć drugiego człowieka w prawdzie.

Nuncjusz Apostolski wyraził też słowa uznania dla organizatorów sympozjum za wybór tematu. Zjawiska takie jak kryzys organizacji i równocześnie rosnąca potrzeba głębszych więzi sygnalizują ważność zagadnienia, jakim jest wspólnotowy charakter życia zakonnego. Opublikowany dokument rzymskiej Kongregacji stanowi doskonałą platformę do poważnej refleksji nad niektórymi problemami pojawiającymi się w życiu wspólnot zakonnych w Polsce. Jest ten dokument wielką szansą do ewangelicznej rewizji życia we wspólnotach zakonnych męskich i żeńskich w perspektywie zbliżającego się Synodu Biskupów poświęconego życiu zakonnemu i jego misji w Kościele

i świecie. Na zakończenie Kaznodzieja wyraził życzenie, aby rozpoczynające się sympozjum wspierało wysiłek usuwania *belki* antyewangelicznych postaw w życiu zakonnym.

Następnie, już w sali obrad, Ks. Prodziekan ks. prof. J. K a ł o w s k i – główny organizator sympozjum, zapowiedział jego program i w imieniu własnym oraz Wydziału Prawa Kanonicznego ATK powitał J.Ex ks. Arcybpa J. Kowalczyka, ks. prof. J. Łacha – Rektora ATK, O.F. Pelkę – Przewodniczącą Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów męskich w Polsce, Księżę Prowincjałów na czele z O. Generałem J. Nalaskowskim i O. dr J. Sliwą, Prowincjałem OO. Dominikanów i pracownikiem Wydziału. W dalszej kolejności ks. Prodziekan powitał wszystkie, licznie zgromadzone Przełożone Generalne i Prowincjalne oraz wszystkich uczestników sympozjum, przybyłych z różnych stron Polski.

Otwarcia sympozjum dokonał Jego Magnificencja ks. prof. dr hab. Jan Ł a c h – Rektor ATK. Witając serdecznie wszystkich gości wraz z Nuncjuszem Apostolskim ks. Arcybp J. Kowalczykiem, Ks. Rektor nawiązał do faktu, iż pierwotny Kościół bardzo często rozważał to wszystko, co dotyczyło postępowania moralnego. W listach św. Pawła obok katalogu wad, które są owocem ciała i powinny być piętnowane jako niezgodne z przynależnością do Chrystusa, mamy katalog cnót, które są owocem ducha. Św. Paweł podał szereg, bardzo szczegółowych poleceń, które tyczą zachowań świadczących o przynależności do Chrystusa i są wezwaniem do nowego życia. Ewangelizacja, zdaniem ks. Rektora, musi się dokonywać właśnie przez autorefleksję. Rozpoczynające się sympozjum zmierza do tego, aby uświadomić sobie i innym potrzebę życia według ducha. Ta powinność spoczywa przede wszystkim na tych, którzy uwierzyli, poznali Bożą Miłość i w imię tej miłości porzucili wszystko i poszli za Jezusem. Na nich szczególnie ciąży obowiązek dobrej ewangelizacji. Kończąc, ks. Rektor wyraził życzenie, aby wygłoszone referaty podczas tego dwudniowego sympozjum pomogły refleksji nad skuteczną, nową ewangelizacją.

Z kolei Nuncjusz Apostolski ks. Arcybp J. K o w a ł c z y k dziękując za zorganizowanie sympozjum wskazał na zależność formacji społeczeństwa od formacji życia charyzmatycznego. Z dobrze wypełnionej posługi siostr i kapłanów będzie wzrastać nowe pokolenie Polaków, którzy może w następnych parlamentach będą się kierować bardziej miłością, aniżeli konfliktem. Zwracać będą bardziej uwagę na wspólne dobro i budować przyszłość nie na bazie konfliktu i doraźnych zysków politycznych, ale na bazie porozumienia. Ks. Arcybiskup przypomniał, iż misja formowania, oddziaływania i kształtowania sumień dotyczy wszystkich zebranych. Wyraził też przekonanie, że rozpoczynające się sympozjum stanowi wielki przyczynek dla Polski jako wspólnoty Ludu Bożego.

Pierwszym prelegentem był o. doc. dr hab. D. W i d e r OCD, który przedstawił referat pt. *Teologia wspólnoty zakonnej*. Wychodząc z roboczej definicji wspólnoty zakonnej, pojętej jako grupa ludzi żyjących w Kościele, zebranych razem łaską powołania zakonnego, podkreślił, że wspólnota zakonna to rzeczywistość wieloaspektowa. Określana słowem *Komunia* oznacza wewnętrzną jedność osób. Będąc jedną ze wspólnot Kościoła ma wobec całej wspólnoty Kościoła konkretną misję do spełnienia.

Wielu piszących o wspólnocie ludzkiej, o wspólnocie Kościoła, czy o wspólnocie zakonnej odwołuje się do komunii osób wewnątrz trynitarnych. Ukazując wspólnotę zakonną jako rzeczywistość trynitarną, Prelegent stwierdził, że wspólnota zakonna, jako wspólnota Kościoła ma swoje źródło w Bogu w Trójcy Jedynym. Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boga, został stworzony jako osoba i podobnie jak życie wewnętrzne Boga jest skierowane ku osobom, tak też życie człowieka jest ukierunkowane na inne osoby. Każdy człowiek został więc powołany do głębokiej więzi ze sobą i do powszechnego braterstwa. Mówiąc o wspólnocie zakonnej należy mówić o komunii wspólnoty. Dla uściślenia znaczenia tego wyrażenia, Prelegent porównał ze sobą trzy pojęcia nadawane wspólnocie ludzkiej: *społeczność*, *wspólnota*, *komunia*. *Społeczność* oznacza ludzi związanych jakimś celem. *Wspólnota* zakłada więź bezpośrednią, lecz jedynie zewnętrzną. Dopiero *komunia* mówi o jedności wewnętrznej osób zebranych we wspólnocie. Nie chodzi tu więc o jedność zewnętrzną, ale o zjednoczenie osób na podobieństwo zjednoczenia osób w Trójcy Świętej.

W dalszej części referatu, Prelegent ukazał wspólnotę zakonną jako rzeczywistość chrystologiczną i charyzmatyczną, zaznaczając, że życie zakonne będąc realizacją wspólnoty Chrystusa z uczniami oraz jedności Królestwa Chrystusowego, tworzy wewnątrz Kościoła wspólnotę ponad więzami krwi i ciała, wspólnotę osób z boskiego powołania i z tęsknoty za Bogiem, którzy przekazując tajemnicę miłości stają się zalążkiem nowej wspólnoty ludzkości, w której nie ma podziałów. Budowanie tej wspólnoty dokonuje się przez miłość i w miłości wzajemnej. Wspólnota tak pojęta jest płaszczyzną, na której dokonuje się osobista realizacja zakonników i zakonnice. Trzeba więc mówić, stwierdził w zakończeniu Prelegent, o błogosławieństwie drugiego człowieka obok siebie, o darze wspólnoty.

O. dr Jan Śliwa OP wygłosił referat pt. „*Communio – Wspólnota zakonna – Wzajemne powiązanie instytucji*”. Promulgowany w Rzymie, dnia 2. II.1994 r. dokument zatytułowany *Congregavit nos in unum Christi Amor*, stwierdził na wstępie Referent, podejmuje, należąca do substancji życia zakonnego, problematykę wspólnoty oraz problematykę Kościoła będącego „communio. W ten sposób w centrum refleksji nad wspólnotą braterską w instytucjach życia konsekrowanego pojawia się eklezjologia Soboru Watykańskiego II. jest to eklezjologia *communio*. Przyjmując powyższy punkt wyjścia, Prelegent najpierw podjął próbę naświetlenia treści pojęcia *communio*, następnie zaś zajął się kwestią odwzorowania *communio* we wspólnotach zakonnych. Bez głębokiego zrozumienia rzeczywistości *communio* nie jest możliwe, jak stwierdził, pogłębione zrozumienie tajemnicy Kościoła, ani zrozumienie życia konsekrowanego.

Pojęcie *communio* nie ogranicza się, dowodził Prelegent, do oznaczenia intymnych więzów przyjaźni – chociaż niewątpliwie oznacza jakieś bardzo bliskie powiązanie odnosząc się do solidarności między wieloma osobami należącymi do danego zespołu lub grupy. W zakres tego pojęcia włącza się także wieloaspektowe powiązania międzypersonalne w sferze intelektualno-wolitywnej. Jest to rzeczywistość złożona a zarazem dynamiczna, stwierdził Mówca. Jej wzrost warunkują określone czynniki. Są nimi: wiara i łaska działająca szczególnie poprzez sakramenty, a zwłaszcza Eucharystię, będącą sakramentem jedności. W konsekwencji wspólnota kościelna

rodzi się z powołania przez Boga, z pójścia za Chrystusem i wspólnego w Nim realizowania dzieła zbawienia.

W dalszej części Prelegent podkreślił, że życie zakonne poprzez profesję rad ewangelicznych ma bardzo ścisły związek z Kościołem i należy do jego życia i świętości. Wspólnota zakonna zaś to widzialny znak komunii, która jest fundamentem Kościoła, a jednocześnie jedności, do której Kościół dąży, jako do swego celu.

Ostatni referat pierwszego dnia sympozjum wygłosił ks. prof. dr hab. Julian K a ł o w s k i MIC nt. *Wymogi prawa kościelnego dotyczące życia braterskiego we wspólnocie*. Referent najpierw ustalił prawny sens pojęcia oraz wartości życia wspólnego i braterskiego. Życie braterskie jako instytucja ogólna – mówi o nim Prawodawca w części ogólnej Kodeksu, traktującej o wszystkich instytutach życia konsekrowanego – odnosi się do wszystkich form życia konsekrowanego. Termin zaś *życie wspólne* znajduje się w Kodeksie w części traktującej o instytutach zakonnych. Życie braterskie we wspólnocie polega więc, zdaniem Ks. Profesora, nie tylko na przebywaniu w domu zakonnym, pozostawianiu pod władzą przełożonego i zachowywaniu wspólnoty dóbr materialnych. Ma ono przede wszystkim służyć realizacji szczegółowego celu i zadań oraz podjęciu wspólnych środków uświęcania. Jest ono podstawą życia wspólnego. Życie wspólne zaś jest jednym z istotnych elementów instytutów zakonnych oraz stowarzyszeń życia apostołowskiego, ponieważ wyraża zjednoczenie współbraci, jest wyrazem miłości i pełni prawa, jest węzłem doskonałości, oznacza przejście ze śmierci do życia, realizuje ideał pierwszej gminy chrześcijańskiej, a praktyka życia wspólnego oraz akty wspólnotowe przedstawiają wspólnotę jako prawdziwą rodzinę zjednoczoną w imię Chrystusa i cieszącą się jego obecnością. Prelegent następnie wskazał, poczynając od przykładu życia wspólnego pierwotnych gmin chrześcijańskich, na stopniowe kształtowanie się praktyki i norm dotyczących życia wspólnego i życia braterskiego we wspólnocie. Nabrało ono szczególnego znaczenia dopiero od czasów św. Pachomiusza, właściwego twórcy zorganizowanego życia cenobickiego. Z kolei Mówca podkreślił rolę pierwszych zakonodawców takich jak wymieniony wyżej św. Pachomiusz, następnie św. Hieronim, św. Augustyn, św. Cezary z Arelles, św. Benedykt, przytaczając z ich Reguł ważniejsze postanowienia dotyczące życia wspólnego. Wskazał też na wielorakie sankcje karne, jakie stosowano wobec tych, którzy nie zachowywali wytycznych odnoszących się do życia wspólnego.

Następnie Referent omówił obecnie obowiązujące w tej materii prawo kościelne, zaznaczając, iż z całą stanowczością podkreśla ono znaczenie życia braterskiego we wspólnocie, jako jednego z istotnych elementów życia instytutów zakonnych. Istotny do tego stopnia, że gdyby większość członków jakiegoś instytutu nie żyła we wspólnocie, to wówczas nie można by go nadal uznawać za prawdziwy instytut zakonne.

W zakończeniu swego wystąpienia Ks. Profesor wskazał na liczne środki, które nie tylko ułatwiają zachowanie życia braterskiego we wspólnocie, lecz także przyczyniają się do jego rozwoju. Postulował też konieczność uczynienia wszystkiego – oczywiście z uwzględnieniem okoliczności miejsca i czasu, aby życiu wspólnemu przywrócić jego pierwotny sens i znaczenie. Nie będzie to jednak możliwe bez powrotu do źródeł, bez gruntownej formacji zarówno wstępnej jak i permanentnej.

W ramach przewidzianej programem dyskusji głos zabrał ks. St. S n a r s k i, salezjanin, który w aspekcie retorycznego pytania: co bardziej uszczęśliwia prawo czy miłość? wskazał na rozbieżność między teorią a praktyką w życiu zakonnym. O. dr hab. D. W i d e r OCD zauważył, że najtrudniej odpowiedzieć na pytanie: co to jest miłość?, a z drugiej strony nie ma większej niewoli jak prawdziwa miłość, bo oznacza ona ofiarę, ciągłe dawanie siebie Panu Bogu i bliźnim. Odwołując się do własnych doświadczeń zauważył, że dawniej nie mówiło się o wspólnocie, a wspólnota była. Z kolei O. Generał J. N a l a s k o w s k i z Jasnej Góry podkreślił, iż jako przełożony ciągle szuka odpowiedzi na pytanie jak udoskonalić braterskość we wspólnocie zakonnej. W kontaktach z grupami charyzmatycznymi uderza radość wspólnego bycia. Jest to zdaniem O. Generała pewien postulat dla życia zakonnego. Zauważył też, że obecnie obserwuje się priorytet świadomości wspólnotowego działania misyjnego na zewnątrz nad świadomością świadectwa wobec siebie w domowej wspólnocie.

Drugi dzień sympozjum rozpoczął się od uroczystej Mszy świętej koncelebrowanej pod przewodnictwem J. Ex Ks. bpa dra J a n a C h r a p k a, organizatorów sympozjum i jego licznych uczestników. W homilii ks. Biskup nawiązał do problematyki sympozjum. Wspólnota zakonna poprzez swoje życie braterskie powinna być dzisiaj znakiem. Świat, w którym żyjemy jest pełen sprzeczności i dramatów, brakuje w nim miłości, czyli wymiaru krzyża. Chociaż jest dumny ze swoich osiągnięć, to jednak potrzebujący. Każdy charyzmat, w tym także charyzmat życia zakonnego jest wyjściem naprzeciw jego potrzebom. Kreśląc wizję współczesnego świata, Ks. Biskup podkreślił aktualność i potrzebę wartości pochodzących *nie z tego świata*. Potrzeba wielkich prorockich słów rodzących się z Chrystusa. Potrzeba wielkich wspólnot zbudowanych na tych wartościach, które jednak aby mogły być znakiem we współczesnym świecie muszą same żyć tymi wartościami. Żyjąc nimi dają przykład Bożego radykalizmu na co dzień. Kościół również nie mógłby wyrazić siebie w pełni bez takich wspólnot. W związku z tym Ks. Biskup wskazał na szereg praktycznych wskazówek dotyczących życia braterskiego we wspólnotach zakonnych. Świadome swojej odpowiedzialności muszą wciąż odradzać się w dążeniu do doskonałości.

Po Mszy św., zgodnie z programem, pierwszy referat wygłosił ks. mgr Janusz K o w a l T J pt. *Przyczyny eksklustracji i sekularyzacji*. We wstępie Referent podkreślił, że życie wspólne należy do istotnych elementów życia zakonnego, stąd Kościół poprzez odpowiednie normy prawne zabezpiecza, tak jego prawidłowe funkcjonowanie, jak też wszystkie sytuacje, gdy zostaje ono zawieszona, czy też następuje odejście od niego. Chociaż regułą jest, iż zakonnik lub zakonnica nie mogą żyć samotnie, to jednak mogą mieć miejsce wyjątki od tej reguły. Referent omówił dwa takie wyjątki, mianowicie eksklustrację i sekularyzację.

Przy eksklustracji najpierw nawiązał do definicji, rozumiejąc ją jako pozwolenie na czasowe przebywanie poza klauzurą. Jest ono wprawdzie czasowe, ale jego skutki pozwalają zakonnikowi na takie funkcjonowanie w pewnych dziedzinach, jak gdyby nie był zakonnikiem. Następnie w oparciu o kryterium czasu trwania i formy udzielania eksklustracji wyróżnił jej 5 kategorii, które z punktu widzenia przyczyn można zredukować do trzech: zwykłej (czyli dobrowolnej), nałożonej (czyli przymuso-

wej) i kwalifikowanej. W takiej też kolejności, na podstawie norm kodeksowych i praktyki Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, zostały one przez Referenta omówione. Ogólnie należy zaznaczyć, iż prawo domaga się powagi przyczyn, a więc winny one istnieć i być poważne obiektywne, a w całej sytuacji należy zachować słuszność i miłość. W kilku słowach Referent omówił eksklaustrację kwalifikowaną. Nie jest to forma powszechnie znana, ponieważ nie przewidywał jej poprzedni Kodeks, ani też nie przewiduje jej obecny. Wprowadzona została praktyką Kongregacji Zakonów i stosowana jest w praktyce Kongregacji po dzień dzisiejszy. Udzielana jest wyłącznie kapłanom, będącym członkami instytutów zakonnych. Ma na celu pomoc i umożliwienie poważnej refleksji duchownym zakonnym którzy proszą o przeniesienie do stanu świeckiego.

Prelegent następnie przedstawił treść i znaczenie prawne terminu *sekularyzacja*, który jak zaznaczył w zasadzie jest indultem odejścia. Jeśli chodzi o jego przyczyny, Prawodawca ich nie wylicza, daje natomiast jasne kryterium do ich rozpoznania. Na podstawie praktyki Kongregacji Referent wyliczył kilka takich przyczyn, mianowicie: błąd, czyli złe rozeznanie powołania, niezdolność do zachowania jednego lub wszystkich ślubów zakonnych, pragnienie i powołanie do założenia innego instytutu, czy wreszcie pragnienie prowadzenia jakiegoś specyficznego apostołatu.

W zakończeniu Referent stwierdził, że przyczyn eksklaustracji czy skularyzacji nie można wyliczyć numerycznie. Należy je zawsze rozważać i oceniać w świetle kryterium podanego przez Prawodawcę.

Problematyka: *Przyczyny wydalenia z instytutu zakonnego* stanowiła przedmiot refleksji o. mgra Piotra S t a s i ń s k i e g o OFMCap. Nawiązując do pojęcia życia konsekrowanego którego istotnym przymiotem jest trwałość, Prelegent podkreślił, iż z obecnie obowiązującego prawa przebija troska Prawodawcy o zachowanie w Kościele formy życia zakonnego i dążenia do ochrony poszczególnych powołań. Widoczne jest to także w przepisach dotyczących wydalania członków z instytutu zakonnego. Mówca przedstawił przyczyny wydalania, o których mówi Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 694, 695 i 696. Tego rodzaju wydalenie można określić jako przymusowe opuszczenie instytutu zakonnego dokonane mocą samego prawa lub na skutek działań prawnych podejmowanych przez przełożonych, jako następstwo naganego, czy przestępczego zachowania zakonnika.

Wydalenie z zakonu na mocy prawa, przy którym nie przyznaje się winnemu możliwości obrony, nie jest, jak zaznaczył Referent, przeciwne dążeniu Prawodawcy do ochrony i szacunku dla każdego powołania. Jego przyczyną bowiem są przestępstwa, których popełnienie godzi w samą naturę życia zakonnego, stoi wobec niej w oczywistej sprzeczności i przynosi poważne szkody wspólnocie zakonnej oraz może być znakiem utraty powołania.

W dalszej kolejności w referacie został przedstawiony katalog przestępstw, które można podzielić na dwie grupy: przeciwko życiu i wolności człowieka i przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, a także ślubowi czystości. Wyliczone taksatywnie przez Prawodawcę w kan. 695 stanowią zbiór przyczyn, które powodują obligatoryjne wydalenie z instytutu zakonnego. Ta obligatoryjność odnosi się, nie do samego faktu

wydalenia, ale do obowiązku wszczęcia przez wyższego przełożonego postępowania o wydalenie, od którego nie można się uchylić, oczywiście bez przesądzania o wyniku. To bezwzględne zobowiązanie do podjęcia kroków w celu wydalenia zakonnika, wynika stąd, że przy tego rodzaju przestępstwach prawodawca domniemywa niepoprawność i upór popełniającego je.

Następnie Prelegent omówił powody określone w kan. 696, dla których wydalenie staje się możliwe. W przeciwieństwie do przyczyn wydalenia koniecznego, nazywanych *delicta te nazwano causae*. Prawodawca ustalając ich katalog kierował się nie tyle intencją ukarania sprawcy, ile przede wszystkim miał na uwadze ochronę instytutu przed członkiem niepożądanym, który przynosi szkodę i dał wystarczająco dużo dowodów braku prawdziwej woli trwania w powołaniu zakonnym. Kompleks przyczyn zawartych w cytowanym kanonie obejmuje w zasadzie, pod różnymi aspektami całość egzystencji zakonnika.

W końcowej części Referent stwierdził, że przyczyny wydalenia nie mają podstaw jedynie w prawie zakonnym i nie wynikają jedynie z charakteru życia konsekrowanego. Ich źródłem jest także prawo Boże oraz sprawy należące do zakresu prawodawstwa cywilnego.

Jako ostatni Prelegent wystąpił o. dr Wiesław K i w i o r OCD, który przybliżył problematykę *Obowiązującej procedury przy eksklustracji, sekularyzacji i wydalaniu z instytutu życia konsekrowanego*. Kościół w swej trosce o życie zakonne, jak zaznaczył Mówca na początku, podaje także normy, które mają na celu pomoc w podchodzeniu do problemów i trudnych sytuacji związanych z życiem zakonnym. Wskazuje poprzez te normy sposoby i drogi właściwego rozwiązywania tych problemów. Stąd rodzi się potrzeba przybliżenia pewnych instytucji kanonicznych oraz zapoznania się ze sposobem ich funkcjonowania.

Omawiając procedurę obowiązującą przy eksklustracji zwrócił uwagę na wymogi proceduralne dotyczące prośby zainteresowanego, kompetentnej władzy i samego indultu eksklustracji. Wymogi te, zdaniem Prelegenta, różnicują się w szczegółach, zależnie od rodzaju eksklustracji. Przy eksklustracji nałożonej, z racji iż posiada ona charakter karny, przewidziany jest w procedurze rekurs przeciwko dekretoowi nakładającemu eksklustrację, jeśli został on uznany przez zakonnika, któremu ją nałożono, za niesprawiedliwy.

W procedurze zmierzającej do sekularyzacji, co jest równoznaczne z odejściem z instytutu odróżnić należy postępowanie sekularyzacyjne dotyczące zakonnika o ślubach czasowych od postępowania dotyczącego zakonnika o ślubach wieczystych. W pierwszym przypadku etapy proceduralne to: prośba zakonnika kierowana do kompetentnej władzy i indult sekularyzacyjny. W drugim, do prośby zakonnika powinna być dołączona pisemna opinia najwyższego przełożonego i jego rady w sprawie sekularyzacji. Dopiero następnym krokiem proceduralnym jest przesłanie akt do kompetentnej władzy. W tym wypadku do Stolicy Apostolskiej, a konkretnie do Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. Wreszcie indult sekularyzacyjny wydany na piśmie i przyjęty. Pewną odmiennosc zauważa się w procedurze sekularyzacji zakonnika, który jest duchownym. Obowiązu-

je tu zastrzeżenie Prawodawcy, iż władza kościelna nie może udzielić indultu odejścia z instytutu dopóki sekularyzowany duchowny-zakonnik nie znajdzie sobie życzliwego biskupa, który inkardynuje go do diecezji, albo przynajmniej przyjmie na okres próby.

Z kolei Mówca przedstawił procedurę przy wydalaniu z instytutu zakonnego. Przy wydalaniu na mocy prawa czynności proceduralne polegają na zebraniu dowodów przestępstwa i wydaniu deklaracji przez kompetentnego przełożonego. Przy wydalaniu natomiast obowiązkowym należy mówić o zadaniach przełożonego wyższego, których spełnienie początkuje całą procedurę. Kolejnym krokiem jest decyzja przełożonego najwyższego i jego rady w formie dekretu wydalającego, który jednak do ważności wymaga potwierdzenia Stolicy Apostolskiej. Możliwy jest rekurs przeciwko dekretowi wydalającemu. Wydalenie fakultatywne obejmuje: decyzję przełożonego wyższego o rozpoczęciu procesu wydalającego, zebranie i uzupełnienie dowodów, dwa upomnienia kanoniczne, przesłanie akt sprawy do przełożonego najwyższego, który postępuje dalej jak przy wydalaniu obowiązkowym.

W końcowej fazie wystąpienia Prelegent podkreślił, że obowiązująca procedura przy ekskalustracji, sekularyzacji i wydalaniu z instytutu zakonnego jest narzędziem danym przełożonym przez Kościół celem zaradzenia i rozwiązywania kłopotliwych i przykrych spraw związanych z naruszeniem, zerwaniem, czy rozwiązaniem więzów łączących zakonnik z wspólnotą oraz instytutem.

W dyskusji drugiego dnia sympozjum dyskutanci, w przeważającej mierze kierowali do Referentów pytania wyrażające wątpliwości natury prawnej. O. F. M a z e l a, benedyktyn, sformułował konkretne pytanie, czy jakkolwiek udział w przerywaniu ciąży w przypadku kandydatów czy kandydatek do życia zakonnego stanowi przeszkodę przyjęcia do instytutu zakonnego? Następne pytanie (z kartki) dotyczyło wątpliwości co do ciągłości profesji czasowej w przypadku, gdy jest ona odnawiana w różnych terminach. Ks. St. S n a r s k i, salezjanin, postulował zorganizowanie duszpasterstwa tych, którzy odeszli z instytutów zakonnych czy seminariów. O. J. Z d r z a ł e k, redemptorysta, (KAI), postawił pytanie o skalę zjawiska ekskalustracji i sekularyzacji w Polsce i w świecie. Z kolei ks. E. D a l e c k i za Zgromadzenia Misjonarzy św. Rodziny, wysunął trudność dotyczącą ustalenia faktu usiłowania zawarcia małżeństwa przez zakonnik, a więc jakie konkretne czynności powodują wydalenie z instytutu na mocy prawa. Pytanie s. W o j t a r o w i c z, dominikanki, dotyczyło interpretacji czasu trwania ekskalustracji w przypadku jej przedłużania. S. S z c z ę s n a ze Zgromadzenia Służebnic Najśw. Serca wysunęła trudność znalezienia rozwiązania konkretnej sytuacji, w której osoba zakonna po otrzymaniu na własną prośbę dekretu sekularyzacyjnego nie chce podpisać jego przyjęcia, ani też nie chce powrócić do instytutu zakonnego. Wszystkie pytania i wątpliwości zostały przez Prelegentów wyjaśnione.

Ks. Prodziekan prof. J. Kałowski dokonał podsumowania sympozjum. Wyraził też podziękowanie Prelegentom i wszystkim uczestnikom.

Ks. Józef Wroceński SCJ